

УДК 78.03

Цитування:

Гиса О. А. Братиславська музикознавча школа як осередок слов'янського образу мислення в науковій і мистецькій роботі. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. 2023. Вип. 43. С. 104–109.

Hysa O. (2023). Bratislava School of Musicology as a Centre of Slavic Way of Thinking in Scientific and Artistic Work. *Mystetstvoznavchi zapysky*: zb. nauk. pr., 43, 104–109 [in Ukrainian].

Гиса Оксана Андріївна,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
<https://orcid.org/0000-0003-2236-7498>
oksana.hysa@gmail.com

БРАТИСЛАВСЬКА МУЗИКОЗНАВЧА ШКОЛА ЯК ОСЕРЕДОК СЛОВ'ЯНСЬКОГО ОБРАЗУ МИСЛЕННЯ В НАУКОВІЙ І МИСТЕЦЬКІЙ РОБОТІ

Мета роботи – висвітлити історію становлення та розвитку кафедри музикології Університету Коменського в Братиславі від часу її заснування у 1921 р. до сьогодні. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні *історичного методу* – для дослідження музикології як академічної дисципліни у зв'язку з історичним контекстом та висвітлення цілісної картини її розвитку; *біографістики* – для окреслення постатей словацької загальнокультурної і спеціальної музикологічної школи. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що охарактеризовано Братиславську музикологічну школу, яка у ХІХ столітті стала центром музикології у Словаччині, розробляє традиційну музикознавчу проблематику і методологію та практику новітніх музичних досліджень. **Висновки.** Висвітлюється розвиток музикології як навчальної дисципліни в Університеті Коменського в Братиславі, її національні та європейські музичні традиції, що зумовило появу словацької музикологічної школи, зачинателем якої був Доброслав Орел. Діяльність чеха Д. Орела зумовила появу плеяди словацьких музикологів та істориків музики, які були виховані на засадах навчально-наукової методології європейської академічної освіти. Це було перше покоління музикознавців, які отримали ґрунтовну фахову освіту європейського взірця у себе на батьківщині. Це було перше покоління музикознавців, які отримали ґрунтовну фахову освіту європейського взірця у себе на батьківщині. У результаті активної взаємодії вчених кількох поколінь сформовано традиції потужного наукового центру – братиславського, сильного органікою поєднання європейської широти освіти і прослов'янської патріотичної націленості своєї фахової діяльності.

Ключові слова: кафедра музикології Університету Коменського в Братиславі, студент, викладач, музикологічна освіта, європейська академічна освіта.

Hysa Oksana, Candidate of Arts, Associate Professor, Department of Musicology and Methodology of Musical Art, Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University

Bratislava School of Musicology as a Centre of Slavic Way of Thinking in Scientific and Artistic Work

The purpose of the work is to highlight the history of the formation and development of the Department of Musicology at Comenius University in Bratislava from its foundation in 1921 to the present day. **The research methodology consists** in the application of the historical method to study musicology as an academic discipline in relation to the historical context and to present a holistic picture of its development; biographical studies to outline the figures of the Slovak general cultural and special musicological school. **The scientific novelty** of the work lies in the characterisation of the Bratislava School of Musicology, which in the nineteenth century became the centre of musicology in Slovakia, developing traditional musicological problems and the methodology and practice of modern musical research. **Conclusions.** The article highlights the development of musicology as an academic discipline at Comenius University in Bratislava, its national and European musical traditions, which led to the emergence of the Slovak school of musicology, founded by Dobroslav Orel. The activities of the Czech D. Orel led to the emergence of a galaxy of Slovak musicologists and music historians who were brought up on the principles of the educational and scientific methodology of European academic education. This was the first generation of musicologists to receive a thorough professional education of the European model in their homeland. As a result of the active interaction of scholars of several generations, the traditions of a powerful scientific centre, Bratislava, strong in its combination of Europeanist breadth of education and pro-Slavic patriotic focus of its professional activities, were formed.

Key words: Department of Musicology at Comenius University in Bratislava, student, lecturer, musicology education, European academic education.

Актуальність теми дослідження. Дослідження історії кафедри музикології Університету Коменського в Братиславі є актуальним на сучасному етапі, оскільки втілює досвід братньої слов'янської країни, культура якої знаходилася у першій половині ХХ століття на переламному етапі буття нації, що співвідносне із положенням України сьогодні. А вказаний етап буття Університету у Братиславі в ракурсі слов'янського співробітництва у вибудові відповідної музикологічної школи не привертав уваги українських та зарубіжних музикознавців. Тому сьогодні існує потреба концепційного, цілісного наукового дослідження навчально-педагогічної та наукової діяльності вказаної кафедри у відповідному часовому обсязі.

Аналіз досліджень і публікацій. За останній період становлення і розвиток, творчі здобутки кафедри музикології Університету Коменського в Братиславі впродовж складних історичних подій вивчали Єва Веселовська [19], Марта Гулкова [4, 253–272], Яна Ленгова [11, 208–232], Янка Петрочова [14, 6–10], Петро Рушин [15], Хана Урбанцова [18, 233–252] та інші науковці.

Зазначена наукова проблема явно недостатньо досліджена в українському та зарубіжному музикознавстві, тому існує потреба глибшого і системного її вивчення.

Мета роботи – висвітлити історію становлення та розвитку кафедри музикології Університету Коменського в Братиславі від часу її заснування у 1921 р. до сьогодні.

Виклад основного матеріалу. Після проголошення 28 жовтня 1918 р. незалежної держави Чехо-Словаччина виникла необхідність створення університету в Словаччині. В ній, на відміну від Чехії, тоді не було жодного університету. Тому рішенням уряду країни 27 червня 1919 р. було засновано Університет Коменського в Братиславі [9, 51]. Його заснування стало фактором культурного зростання Чехо-Словацької Республіки. Нові політичні, соціальні та культурно-ідеологічні умови вплинули на діяльність Університету Коменського в Братиславі. Зауважимо, що це був передусім вищий навчальний заклад, який став інструментом проведення державної політики в сфері освіти і культури на етнічних словацьких землях.

Спочатку діяли три факультети: медичний, філософський і правничий, а після 1940 р. – ще природничий і теологічний [8, 33]. Кожний факультет очолював колегіальний орган – рада професорів факультету або колегія

факультету, до якої входили декан, продекан, всі професори і два вибрані представники від доцентів. Факультети мали в своїй структурі кафедри й інститути. Кафедру очолював професор і вона була пов'язана з його особою, оскільки він читав курси лекцій з певних навчальних предметів. Кафедри як наукові заклади та їхні викладачі мали кабінети, а також спеціальні аудиторії, де проводилися лекції, практичні і семінарські заняття. На кафедрах та інститутах були обладнані бібліотеки і лабораторії.

Політичні кола усвідомлювали державну потребу в гуманітарній підготовці вчителів середніх шкіл, необхідність проведення наукових досліджень з національної історії, мови, літератури та мистецтва. Факультет мистецтв був третім факультетом Університету Коменського після його заснування в 1919 р., який розпочав свою діяльність 23 вересня 1921 р.

У першому семестрі 1921–1922 навчального року в Університеті Коменського в Братиславі при філософському факультеті професор Доброслав Орел створив регулярний семінар для студентів, який тривав протягом кількох місяців. Слухачами семінару були студенти, які ставили собі за мету поглибити знання з історії словацького музичного мистецтва [3, 556].

Д. Орел отримав музичну освіту у Віденському університеті під керівництвом Г. Адлера. Музикологічний семінар як науково-педагогічна інституція створювався на взірць західноєвропейських, точніше одноосібних музикологічних кафедр в університетах Німеччини.

Педагогічний колектив Університету Коменського в Братиславі складався з професорів, приват-доцентів, асистентів і лекторів. Провідне становище серед викладацького складу займали професори, які обов'язково мали науковий ступінь доктора наук. Право викладання або вчене звання доцента могли отримати особи, котрі теж були докторами філософії і пройшли габілітацію: після апробації опублікованої наукової праці необхідно було скласти колоквиум зі спеціальності і прочитати публічну лекцію перед фаховою комісією та колегією професорів факультету.

Професорський корпус факультету вбачав свою головну роль у розвитку основ дисциплін, орієнтованих на Словаччину, де факультет мистецтв займав незамінне місце як єдиний професійний центр для таких галузей.

Загалом музикологія як навчальна дисципліна в цьому університеті

функціонувала згідно з європейською музично-освітньою традицією, що ґрунтувалася на організаційному досвіді і методологічних засадах німецького музикознавства.

На установчих зборах факультету у вересні 1921 р. семеро новопризначених професорів вирішили розпочати лекції і семінари для перших 30 студентів денної форми навчання та 34 студентів індивідуальної форми навчання із середини жовтня того ж року. Деканом обрано доктора Йозефа Гануша, професора історії чеської літератури, а віцедеканом – Йозефа Шкультету, професора словацької мови і літератури [2, С. 287].

Д. Орел, котрий заснував й очолював в Університеті Коменського в Братиславі музикологічний заклад впродовж 1921–1939 рр., був видатним музикологом, істориком музики, музичним критиком і педагогом. Він опановував засади композиції у професора Вітезслава Новака в Празькій консерваторії в 1910 р. [2, 287], а також студював музикологію у професора Гвідо Адлера у Віденському університеті й здобув у 1914 р. науковий ступінь доктора філософії, захистивши дисертацію про Антоніна Горжейша [1, 79]. В 1919 р. габілітувався на богословському факультеті Карлового університету в Празі. 14 вересня 1921 р. вчений почав працювати як професор історії музики та керівник закладу музикології в Університеті Коменського в Братиславі.

Заклад музикології спочатку розташувався на вул. Капітульській 1, в 1924–1925 рр. у реформованій жіночій гімназії на вул. Дунайській 33. Потім його перевели в будинок на вул. Площа Шафарика 12 – тут було надано дві невеликі аудиторії. Перший у Словаччині заклад музикології був загалом готовим до праці як окрема науково-педагогічна інституція за взірцем одноособових музикологічних кафедр в університетах Німеччини. Він мав необхідний інвентар, бібліотеку і фонотеку [5, С. 21]. Однак від початку в роботі закладу музикології Університету Коменського було чимало проблем, передусім через матеріальні труднощі. Педагогічне навантаження Д. Орела було невеликим: 5 години в тиждень (лекції і практичні заняття).

Займатися навчальною і науковою працею закладу музикології було неможливо без бібліотеки. Оскільки основним видом діяльності студентів була самостійна робота, то головною формою організації їх навчання були семінарські заняття, на яких велися дискусії за попередньо визначеними темами. Основним

джерелом підготовки до наукових дискусій, як відомо, є література. Розуміючи це, Д. Орел активно збирав музикологічну літературу, формуючи бібліотеку закладу.

Під керівництвом професора студенти вивчали історію музики від античності, раннього християнства, Відродження, класицизму, романтизму до Нового часу, історію чеської і словацької музики. Крім того, програма включала музичну палеографію XVIII ст., вступ до музикології, музичну культуру Братислави, словацьку народну пісню. Протягом одного семестру проводились лекції про Й.-С. Баха, А. Дворжака, Б. Сметану, В.-А. Моцарта, Л. ван Бетховена, Ф. Шуберта, В. Новака, про сучасні музичні композиції [3, 557].

За 17 років діяльності професора лише 4 його студентів закінчили музикознавчий семінар на філософському факультеті в Братиславі: Антонін Горжейш, Зденка Ханаква-Бокосова, Костянтин Худець (спочатку працював викладачем а згодом заступником Д. Орела на кафедрі музикознавства), Францішек Загіба (залишив Словаччину у 1946 р. й відіграв значну роль у розвитку історії стародавньої музики у Віденському університеті). Лекції та семінари відвідували: Jan Boháč, Františka Glatzová, Pavel Křiška, Albeta Mayerová, Jaromír Novák, Josef Oskar Odstrčil, Viera Zochová, але навчання вони не закінчили.

Крім того, Д. Орел зробив значний внесок у розбудову музично-драматичної академії у Словаччині. Через концертне товариство допомагав популяризувати твори словацьких композиторів, особливо Яна Левослава Белли (J. L. Bella), якого на той час тільки відкривало словацьке суспільство. Завданням професора було зібрати, опрацювати та зберігати твори цього композитора в бібліотеці кафедри музикознавства в Братиславі [2, 287]. Професор популяризував не лише словацьку музику, а й організував музичні вечори для ознайомлення публіки з творчістю маловідомих композиторів словацьких і чеських (наприклад, серія лекцій про Б. Сметану) [8, 51].

Займався історією чеського середньовічного співу (одноголосного, а також багатоголосся). Найзначнішим його твором на цю тематику є «Чеські канціонали» (1921). Найбільш значимими для словацької музичної історії стали монографії Д. Орела «Rudební památley franti kánske lihovny v Bratislavě» (1930), «Na dební prameny na Slovensku» (1931),

«Ján Levoslav Bella» (1924), «František Liszt a Bratislava» (1925), «Milan Lichard» (1933), «Štefan Fajnor, slovenský skladateľ» (1935) [9, 52].

У 20-х роках ХХ ст. збільшилася кількість співробітників кафедри музикології. Викладацький колектив поповнили Фріко Кафенда – в 1922–1951 рр. проводив лекції з гармонії та контрапункту, Оскар Недбал – в 1926–1930 рр. викладав основи інструментовки, Анна Дочкалова – в 1936–1939 рр. читала лекції з музичної освіти.

Ф. Кафенда – композитор, диригент, піаніст, педагог народився 2 листопада 1883 р. у Мошовчах. Вступив у 1901 р. до Лейпцизької консерваторії, де до 1905 р. вивчав фортепіано у Роберта Тайхмюллера, композицію в Саломона Ядассона і Штефана Креля та диригування в Артура Нікіша. Одночасно закінчив 8 семестрів на кафедрі музикознавства у Лейпцигу (1902–1906 рр.). Із 1920 р. викладав у музичній школі в Братиславі, яку в 1928 р. завдяки його старанням було реформовано у музично-драматичну академію. У складних умовах (нестача фінансових ресурсів) він відіграв значну роль у підтримці школи, систематизував зміст навчання та систематично дбав про професійне зростання учнів (домігся для школи права видавати сертифікати про закінчення вищої музичної освіти). Він навчав багатьох відомих словацьких піаністів, зокрема М. Каріна та Є. Фішерову-Мартвонову, його учнем був композитор Євген Сухонь. Автор теоретичної праці «О přírodnej stupnici» (залишилася в рукописі), в якій проаналізував словацький фольклор в народних піснях і його тонально-ладовий характер [9, 52].

Із 1936–1937 навчального року до кінця 1938/39 навчального року А. Дочкалова працювала на кафедрі музикології викладачем музичних дисциплін. Після навчання в середній школі в Брно (1904 р.) і Карловому університеті в Празі (до 1909 р.) вона студіювала в 1909–1913 рр. у консерваторії Штерна в Берліні. У 1913–1919 рр. була оперною солісткою Німецького оперного театру в столиці Німеччини. У 1930 р. переїхала до Братислави. Разом з Д. Орелом керувала Академічним співочим товариством в Університеті Коменського. Паралельно працювала вчителькою співу в державній гімназії в місті. А. Дочкалова допомогла створити фотоархів музичних джерел на кафедрі музикознавства, де викладала музичну освіту протягом 5 семестрів для студентів усіх років навчання [1, 79].

Варто звернути увагу на надихаючу роль Д. Орела як педагога і вченого та на його ідеї

щодо розвитку музичної історії в Словаччині. Це засвідчує той факт, що його учні зосереджувалися навколо музикознавчих досліджень різних регіонів країни, тоді як професор свої наукові студії проводив у Братиславі. Так було закладено підвалини для перспективного розвитку початкових знань про історію музики та музичної культури на всій території Словаччини. Окрім регіонально визначених тем, усі підопічні Д. Орела також намагалися надати чітку історію словацької музики.

Професор поставив собі за мету навчати вчителів музичних, щоб їхній рівень викладання був на високому професійному рівні. У зв'язку з цим він організував постійні лекторії з музичної освіти в Університеті Коменського. Регулярно виступав з відкритими лекціями лекції на університетських курсах підвищення кваліфікації вчителів муніципальних шкіл, які організовувалися міністерством національної освіти в Братиславі. Він вніс нові прогресивні знання в процес музичної освіти. Д. Орел також акцентував увагу на музичній підготовці майбутніх музикознавців. Крім того, професор диригував хором Академічного співочого товариства, в репертуар якого входили хорові та кантатні твори чеських і словацьких композиторів. Про вагу Д. Орла свідчить той факт, що він виконував обов'язки керівника кафедри музикознавства, а також займав інші управлінські посади (заступник декана у 1922–1923 рр., декан факультету мистецтв, в 1931–1932 рр. – ректор університету [6, 12].

У 1929–1931 рр. на кафедрі музикології працювала науковим співробітником учениця Д. Орела Антоніна Горейська, яка також відвідувала лекції з музикології в Г. Адлера у Відні. Вона першою проаналізувала колекції пам'яток табулатур з Левоча [7, 266]. Тоді як Д. Орел зосередив свої наукові уподобання навколо музичної історії Братислави, Мартіна і Мікулаша, А. Горейська стала одним із чеських педагогів, які зробили значний внесок у розвиток хорового співу в Словаччині.

К. Гудек у 1935 р. захистив дисертацію «Novšie výskumu o vývoji hudby na Slovensku». Науковими інтересами ученого була історія словацької музики XVII–XIX ст. Він видав у 1937 р. монографії «Ján Levoslav Bella» і «Kremnickí trubači»; значною є його праця «Liptovský Mikuláš, що вийшла у 1941 р. [14, 7].

Крім навчання, студенти мали можливість друкувати результати своїх наукових досліджень в журналі філософського факультету (Zborník FF UK). Вже у 1922 р.

вийшов перший номер цього наукового видання, який поділявся на 13 тематичних розділів і така традиція зберігається донині. У цьому виданні є розділ для науково-дослідних робіт професорсько-викладацького складу факультету.

Незважаючи на значні досягнення, професору Д. Орелу довелося залишити факультет – за два роки до виходу на пенсію. Він був чехом, а в 1940 р. внаслідок агресії нацистської Німеччини Чехо-Словаччина розпалася, Університет Коменського було перейменовано на Словацький університет. Були анульовані акти про габілітацію Д. Орела та його асистента К. Гудека.

У вересні 1938 р. через Віденський арбітраж чеським педагогам довелося залишити Словаччину. Д. Орел та А. Доскалова завершили працю в університеті 31 грудня 1938 р. В особовій справі професора було зазначено, що він пішов на пенсію. Однак, як сказано вище, причиною були тодішні трагічні воєнно-політичні події. Після повернення до Праги Д. Орел зосередився на науковому опрацюванні Кралово-Градецького спеціального видання, однак в Чеській Академії наук і мистецтв воно друком не вийшло.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що охарактеризовано Братиславську музикологічну школу, яка у XIX столітті стала центром музикології у Словаччині, розробляє традиційну музикознавчу проблематику і методологію та практику новітніх музичних досліджень.

Висновки. Отже, важливо акцентувати увагу на провідній особистості музичної науки Словаччини того часу – Доброславі Орелі, який прагнув підняти словацьку музичну науку на європейський рівень на всіх освітніх щаблях, зберігаючи національні здобутки Словаччини.

В умовах тоталітарного режиму словацьке музикознавство, особливо історична його ділянка, повністю контролюване владою у виборі тематичних, проблемних напрямів і, особливо, висновках, було позбавлене відповідного наукового інструментарію. Замість пізнавальної, воно мало виконувати регламентуючу функцію ідеологічного цензора.

Діяльність чеського професора Д. Орела зумовила появу плеяди словацьких музикологів та істориків музики, які були виховані на засадах навчально-наукової методології європейської академічної освіти. Це було перше покоління музикознавців, які отримали ґрунтовну фахову освіту європейського взірця у себе на батьківщині.

Література

1. Gregor, V. Prolínání české a slovenské hudební pedagogiky. *Hudobná výchova a umelecké školstvo v Bratislave*. Bratislava, 1982. 120 s.
2. Horeja, A. Profesor dr. Dobroslav Orel 60-ročný. *Slovenský denník*. 1930. V. 8. S. 287-295.
3. Hudec, K. K štátnej cene prof. Dr. D. Orla. *Prúdy*. 1937. S. 556–558.
4. Hulková, M. The Contribution of Dobroslav Orel (1870 – 1942) and of Three State Institutions in Bratislava to Research on the Early History of Music. *Musicologica Slovaca*. 2022 V. 13 (39). S. 253-272.
5. Chalupka, L. 80 rokov Katedry hudobnej vedy na FF UK. *Slovenská hudobná veda (1921–2001) : minulosť, súčasnosť, perspektívy*. Bratislava, 2001. 122 s.
6. Chalupka, L. *Slovenská muzikologická asociácia pri SHÚ*. Bratislava, 2001. 87 s.
7. Knechtsberger-Karin, M. Odišiel valeny človek. *Slovenske hudba*. 1963. S. 266.
8. Koričánsky, G. Bellov večer na univerzite. *Slovenský denník*. 1927. V. 1. S. 33-37.
9. Kresanek, J. *Hudobná historiografia*. Bratislava : FF UK, 1981. 86 s.
10. Kresanek, J. Rozvoj hudobnej vedy na Filozofickej fakulte UK za posledných 20 rokov. Bratislava 1965. (Rukopis autora). 128 s.
11. Lengová, J. Dobroslav Orel a slovenský hudobný romantizmus. *Musicologica Slovaca*. 2022 V. 13 (39). 306 s.
12. Matula, P. Existenčné podmienky českých a slovenských stredoškolských profesorov na Slovensku v rokoch 1918–1938. *Človek a spoločnosť*. 1998. V. 1. S. 33-39.
13. Orel, D. *Pazdírkův hudební slovník naučný: Nákladem Ol. Pazdírka*, 1929. V. 1. S. 370-375.
14. Petőczova, J. Konštantín Hudec – zakladateľ slovenskej hudobnej historiografie. *Záhorie*. 2006. № 5. S. 6–10.
15. Ruščin, P. Czech Religious Broadside Ballads in Slovak Manuscript Hymnals of the Eighteenth and Early Nineteenth Centuries. URL : https://www.researchgate.net/publication/365922370_15_Czech_Religious_Broadside_Ballads_in_Slovak_Manuscript_Hymnals_of_the_Eighteenth_and_Early_Nineteenth_Centuries (дата звернення: 09.03.2023).
16. Rybaric, R. *Hudobná historiografia*. Prešov : Matúš music, 1994. 97 s.
17. The Comenius University History. URL : <https://uniba.sk/en/about/history> (дата звернення: 10.02.2023).
18. Urbancova, H. Slovenská ľudová pieseň v pohľade hudobného historika Dobroslava Orla. *Musicologica Slovaca*. 2022 V. 13 (39). S. 233-252.
19. Veselovska, E. Česká notácia na Slovensku v období stredoveku. In *Musicologica Slovaca*, 2011, V. 2 (28). S. 181-193.

References

1. Gregor, V. (1982). The interweaving of Czech and Slovak music pedagogy. Music education and art education in Bratislava. Bratislava [in Slovak].
2. Horeja, A. (1930). Professor dr. Dobroslav Orel is 60 years old. Slovenský denník. Vols. 8, pp. 287-288. Bratislava [in Slovak].
3. Hudec, K. (1937). To the state prize prof. dr. D. Eagle. Currents. (pp. 556–558). Bratislava [in Slovak].
4. Hulková, M. (2022). The Contribution of Dobroslav Orel (1870 – 1942) and of Three State Institutions in Bratislava to Research on the Early History of Music. Musicologica Slovaca [in Slovak].
5. Chalupka, L. (2001). 80 years of the Department of Musicology at the Faculty of Music, UK. Slovak music science (1921–2001): past, present, perspectives. Bratislava [in Slovak].
6. Chalupka, L. (2001). Slovak Musicological Association at SHÚ. Bratislava [in Slovak].
7. Knechtsberger-Karin, M. (1963). A great man left. Slovak music [in Slovak].
8. Koričánsky, G. (1927). Bell's night at the university. Slovenský denník. Vols. 1, pp. 33-37 [in Slovak].
9. Kresanek, J. (1981). Musical historiography. Bratislava : FF UK [in Slovak].
10. Kresanek, J. (1965). The development of music science at the Faculty of Arts of Charles University in the last 20 years. Bratislava [in Slovak].
11. Lengová, J. (2022). Dobroslav Orel and Slovak musical romanticism. Musicologica Slovaca. Vols. 13 (39), 306 p. [in Slovak].
12. Matula, P. (1998). Existential conditions of Czech and Slovak secondary school professors in Slovakia in the years 1918–1938. Man and society. Vols. 1, pp. 33 [in Slovak].
13. Orel, D. (1929). Educational musical dictionary: Published by Ol. Footprint. Vols. 1, pp. 370-375 [in Slovak].
14. Petőczova, J. (2006). Konštantín Hudec – the founder of Slovak musical historiography. Záhorie. Vols. 5, (pp. 6-10) [In Slovak].
15. Ruščin, P. Czech Religious Broadside Ballads in Slovak Manuscript Hymnals of the Eighteenth and Early Nineteenth Centuries. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/365922370_15_Czech_Religious_Broadside_Ballads_in_Slovak_Manuscript_Hymnals_of_the_Eighteenth_and_Early_Nineteenth_Centuries [in English].
16. Rybaric, R. (1994). Musical historiography. Prešov : Matúš music [in Slovak].
17. The Comenius University History. Retrieved from: <https://uniba.sk/en/about/history> [in English].
18. Urbancova, H. (2022). Slovak folk song in the view of music historian Dobroslav Orel. Musicologica Slovaca. Vols. 13, pp. 233-252 [In Slovak].
19. Veselovska, E. (2011). Czech notation in Slovakia during the Middle Ages. In Musicologica Slovaca. Vols. 2, pp. 181-193 [In Slovak].

*Стаття надійшла до редакції 14.04.2023
Отримано після доопрацювання 17.05.2023
Прийнято до друку 25.05.2023*